„Uwe zonden wit als sneeuw."

> Komt dan, en laat ons samen rechten, zegt de Heere. Al waren uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wolle. Jesaia 1 : 18.

Telkens als het duchtig wintert, en de sneeuw van den hemel nederdaalt, en vrieskoude de vlok hard houdt, toovert die sneeuw. Ze toovert een wonderland, een wonderwereld voor ons oog.

Ze verandert geheel het gelaat des aardrijks; ze verbreedt alle lijnen; ze verlengt de afstanden; ze lost alle kleur en tint in smettelooze kleurloosheid op; ze omzoomt als met wit bont gewaad en hoed; ze bepluimt de takken; ze verhoogt de torenspitsen; en ze doopt al wat ons omgeeft in een klaarheid en helderheid, die als de zon er op inschijnt, schittert als diamantgruis.

De sneeuw is vol symboliek, en daarom is de eerste uitwerking, als het gesneeuwd heeft, dat de kijk op die witte wereld ons vervroolijkt. En als uw gemoed maar niet afgestompt is, ondergingt ook gij, in uw jeugd anders dan nu, maar toch niet minder diep, bij den aanblik van die besneeuwde huizen in uw dorp of in uw besneeuwde stad, prikkelende, en daardoor u opbeurende gewaarwordingen. En nooit werd de dichterlijke aandrift moede, om die zich verdringende gewaarwordingen te vertolken.

Een sneeuwlied was nooit anders dan een jubelzang, en de Kribbe van Bethlehem heeft het sneeuwlied voor altoos aan den zang der engelen, aan het gejubel der hemelsche koren verbonden. Kerstmis, als de boomen botten en bloeien, spreekt niet. Om haar Heiland te ontvangen, moest de aarde met een tapijt van hemelsche blankheid bedekt zijn.

Want de sneeuw komt van boven. IJs is ook bevroren water, maar bevroren hier beneden, en daarom doet het ijs u zoo heel anders aan dan de sneeuw.

De sneeuw wordt in den hemel gemaakt, en daalt in blanke vlokken uit den hemel op de aarde neder, om ons sprake te brengen van een reinheid en van een lichtglans, die ons vreemd, die boven den toon van ons leven is, en die daarom een zoo aantrekkelijk contrast vormt met het min reine en vaak roo doffe van ons leven hierbeneden.

Het sterkst spreekt dat in het plotselinge, waarmeê de neergezegen vlokken de onreinheid van onze wegen, de goorheid van onze straten, het vuile van vaalt en plas aan ons oog ontrekken, en het alles omtooveren in blank, in uitstralend, in glanzig, in kristallijn wit.

En nu komt de Schrift u zeggen, dat hierin de heilige symboliek van vergevende genade, van een verzoenend erbarmen spreekt.

„Al waren uwe zonden als scharlaken zoo rood, ze zullen worden, spreekt de HEERE, *wit als de sneeuw.*"

Dat verstaat niet, wie het nederknielen bij het eenig Kruis niet kent.

Dan waant ge dat God, in zijn goedheid, u vergeeft, gelijk gij vergeeft, bij stukje en beetje, zonde voor zonde. Gij zondigt dan telkens weer. En na elke zonde waagt ge een nieuw beroep op Gods barmhartigheid. En God kan dat niet aanzien, en scheldt u dan elken keer weer kwijt wat ge misdeedt. En zoo blijft het van dag op dag voortgaan. Gij met uw zondigen, God met zijn vergeven uit louter goedertierenheid. En uwer blijft de onrust, of uw ergste zonden nu wel waarlijk, nu wel geheel vergeven zijn, en of er toch bij God niet iets van bleef hangen.

Maar zoo is het Evangelie niet. Het Evangelie is heel anders.

Naar ons heerlijk Evangelie, gaat het niet om tien en niet om twaalf, en niet om honderd zondetjes, die verrekend moeten worden, maar om heel uw zondigen persoon, om uw zondigen oorsprong, om uw zondige existentie, om heel uw zondig wezen. Het Evangelie gaat zoo diep. Het dringt door tot in den wortel der dingen. Het omvat heel uw leven als één geheel. En het doet u heel uw existentie kennen als bemorst, als bevlekt, als besmet, als bezoedeld, als door en door onrein voor het heilig oog van uw God.

Zooals uw dorp, zooals uw stad zich aan uw oog vertoont, na aanhoudenden plasregen, als het alles besmeurd is en in hopelooze morsigheid u bang maakt om uw voet te verzetten, in het kleffe, weeke modder van weg en straat, zoo zijt gij dan, zoo is uw leven, dat ge er zelf een weêrzin van krijgt en terugschrikt van u zelf.

En nu daalt plotseling uit den hemel van boven de sneeuw van Gods genade in volle lagen op deze uw bezoedelde existentie neder, en als in een oogwenk is het alles hemelsch blank, als in engelengewaad rein, glinsterend van witheid geworden. En in dit blanke wit van Gods genade staat ge nu, met heel uw wezen, met heel uw existentie, met heel uw eerst zoo bezoedeld leven, door ontferming en erbarmen gedekt.

Niets onreins meer. Geen enkele vuile plek meer zichtbaar. Geen spat van vroegere zonde meer te ontdekken.

Alles, alles wit als sneeuw geworden.

En God betuigt u: Zoo zie ik uw God u nu.

Dat is de ommekeer. Dit is het tooveren, als men zoo zeggen mag, van de Goddelijke genade.

Zooals bij het nedervallen van de sneeuw zelfs de vuilste, goorste vaalt zilverwit wordt, zoo staat hier de diepst gevallen zondaar, de verst afgedoolde, in het reine, fijne, witte lijnwaad voor God.

De rechtvaardigmaking der heiligen.

De vrede door het bloed des Kruises.

Het verzoende kind bij zijn God.

Lees, en herlees het maar, wat in aangrijpende taal onze Catechismus zegt, als er gevraagd wordt: Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?

Want hoor, dan luidt het schier tooverachtige antwoord; en let nu eens op elke uitdrukking:

„Alleen door een waar geloof in Jezus Christus: alzoo dat, al is het dat mij mijne conscientie aanklaagt, dat ik tegen alle de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen daarvan gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben, nochtans God, zonder eenige verdienste mijnerzijds, uit louter genade mij de volkomene genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, evenals hadde ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als hadde ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft, in zooverre ik zulke weldaad met een geloovig harte aanneem."

En zeg zelf, wat is dit nu anders, dan de zondaar, onrein en bezoedeld in zichzelf, maar niets dan hemelsche reinheid vertoonend, zoodra hij oversneeuwd is met genade.

Met een genade, die opeens *alles* overdekt, die geen plekje overslaat, dat niet blank is geworden, en die maakt dat ge *niets, niets* van zonde, of zondige existentie meer ziet.

Ge weet dan wel, dat onder die sneeuw van Gods genade uw zondig wezen en uw zondig leven ligt.

Het staat er immers: „Dat al is het dat mij mijne conscientie beklaagt, dat ik tegen al Gods geboden gezondigd, en geen derzelve gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben."

Maar met die wetenschap in uw conscientie, ziet ge wat God gedaan heeft, hoe God het alles voor eeuwig heeft toegedekt, en hoe het nu, om Christus wille, *alles, alles* door het sneeuwwit der genade overspreid is.

Dat te zien is *gelooven*.

Dat is de vrede van Gods kinderen.

Dat is de aanblik van uw hemelsche reinheid in Christus, die u den jubel van het lied der Verlossing op de lippen doet nemen.

En nu is het wel zoo, dat de sneeuw, die de aarde overdekt, niet blijft. Als straks de vorst gebonden wordt, smelt ze op, en als de lente komt is niet één enkel sneeuwkristal in onze lage landen meer te ontdekken.

Maar op de bergen van Gods heiligheid houdt de eeuwige sneeuw stand. En als de winter terug keert, zendt God de opgetrokken vochten weer in sneeuw op deze aarde neder, en telkens vernieuwt God in zijn natuur deze symbolische sprake van zijn alles verzoenende genade.

En weer ligt het aardrijk voor u wit als de sneeuw.

En weer hernieuwt zich uw geloof in de alles toedekkende genade van Gods ontferminge. Gij in uzelf de onheilige, maar, in Jezus, als de engelen rein bij uw God.

En dit werkt vanzelf heiligend.

Uw conscientie zou u prikkelen, om telkens weer aan uw zonden te denken, en dit booze denken aan u zonden, zou u ongemerkt weer in uw zonden inwikkelen, en u tot nieuwe zonden verlokken. Maar in zijn sneeuwkleed zegt uw God u, dat Hij uw zonden onzichtbaar voor u heeft gemaakt; dat ge niet, door de sneeuw van zijn genade heen, wroeten zult naar uw zonden die daaronder liggen; maar dat ge u verlustigen zult aan het schitterend diamant van zijn genade, en dat dit zien *op niets dan genade* u heiligen zal.

Vergis u daarin niet.

Gij neigt telkens er toe, om weer in uw zonden u terug te denken, en dat juist is zoo doodelijk gevaarlijk. God daarentegen zegt u, dat Hij uw zonden in de diepte der zee wierp, zoo dat ge ze niet meer vinden kunt, en dat zoover het oosten is van het westen, Hij uw zonden van u heeft weggedaan.

God wil dus, dat ge uw zonden ganschelijk vergeten zult, en op niets dan op zijn genade zult zien. Ze liggen nog wel onder de sneeuw van zijn genade, maar alleen zijn genade laat Hij u zien.

Zien op uw zonden besmet u.

Zien op genade heiligt u.

Elke aanraking met het vuile maakt vuil. Elke aanraking met het blanke en reine maakt rein.

En dat is de heiligende kracht, die van genade uitgaat.

„Ik ben van mijn zonden af, ik ben in Jezus heilig, ik ben een kind, niet meer van den Booze, maar een kind van mijn God geworden!" Dat verheft, dat bezielt, dat geeft Koningsmoed en hemelsche fierheid.

Wie zoo staat, die jaagt zijn zonde weg, als ze zich ook maar even door de kieren van zijn hart vertoont.

Dit is het geloof dat de wereld overwint, en in die wereld zichzelf, en in zichzelf de macht der zonde, en in die booze macht der zonde den gruwelijken prikkel van Satan.

Amsterdam, 22 Februari 1901.

Onze Miliciens.

Ds. Donner van Amersfoort verzoekt ons ook nu de aandacht van ouders en Kerkeraden te vestigen op het opkomen der Miliciens in hun garnizoensplaatsen in de maand Maart:

Begin *Maart* zullen weder vele jongelingen uit onze Kerken de ouderlijke woning en de plaatselijke kerk verlaten tot vervulling van hun militieplicht.

Zullen nu de *Kerkeraden* in de garnizoensplaatsen de aankomende miliciens kunnen leiden tot de *Kerk* en de *Catechisatie*, alsook tot het *Tehuis voor Militairen*, dan moet hun opgave worden verstrekt van de *namen* der nieuwe miliciens en de *plaats* van hunne herkomst.

Reeds 12 Maart kunnen de *ouders* van hunne vertrokken zonen bericht hebben, in welke garnizoensplaats zij zijn gekomen en bij welk wapen, enz. zij zijn ingedeeld.

Wordt dit *aanstonds* door de Ouders aan den Kerkeraad medegedeeld, dan kunnen onze Kerkeraden zorgen, dat *vóór den 15 Maart*, wat zeer noodig is, de Dienaren des Woords in de garnizoensplaatsen de *namen* hebben der nieuwe miliciens.

Ontvangen zij die namen niet, dan is het niet mogelijk te weten te komen, wie van die honderden miliciens tot onze Kerken behooren.

En daarom, dat ook nu de Ouders en Kerkeraden hunne roeping in dezen verstaan, en *veel* worde gedaan in de garnizoensplaatsen voor de zonen onzes volks in militairen dienst.

We ondersteunen dit ernstig verzoek ten zeerste.

De kazernes, al zijn ze gebeterd, blijven hun gevaarlijken kant houden. Er is nog niet één kazerne, waarvan men zeggen kan dat de vreeze des Heeren er den toon aangeeft.

Daarom is het zoo noodig, dat de zonen onzer kerken in hun garnizoensplaatsen in contact met den Kerkeraad aldaar komen, en dat zoo mogelijk, waar geen militair *Te Huis* is, enkele burgers zich opmaken, om hun toegang te verschaffen in de gezinnen.

Eeredienst.

LXVIII.

De keuze van een tekst is uiterst moeilijk.

Niet zoolang men bij die keuze drijft op inval of toevalligheid, maar wel zoodra men inziet, dat ook hierbij met overleg en rede moet gehandeld worden.

Moet er keuze zijn, d. w. z. zal niet achtereenvolgens de inhoud van heel de Schrift, zelfs ook niet de inhoud van een heel Bijbelboek behandeld worden, en zal de Kerk geen agenda voor het kerkjaar voorschrijven, maar zal de Dienaar des Woords zelf, uit den ganschen rijken inhoud der Schrift, bij elken dienst dien hij te vervullen heeft, uitgezonderd bij de Catechismusprediking, een *keuze* hebben te doen, dan dient gevraagd, waarnaar die keuze zich heeft te regelen.

En dan lijdt het wel geen tegenspraak, dat die keuze allereerst bepaald wordt door het *doel* der predicatie, en eerst in de tweede plaats door de beschikbare middelen om dat *doel* te bereiken.

Bezien we dus beide afzonderlijk.

Het *doel* der predicatie kan én *algemeen* én in het *bijzonder* worden genomen.

In het algemeen genomen, is het doel der predicatie *de Gemeente te stichten*. Doch in zooverre geeft dit voor de keuze van den tekst geen andere bepaling, dan dat men niet dan bij hooge uitzondering teksten moet kiezen, die met het geloofsleven der Gemeente nauwelijks in verband staan. De verdeeling van Kanaän onder de stammen, veel geslachtsregisters, aardrijkskundige beschrijvingen, en zooveel meer, zullen daarom niet dan bij hooge uitzondering gekozen worden.

Anders wordt het daarentegen, zoo men onderscheid maakt tusschen den stichtelijken indruk op de Gemeente in een enkele predicatie, en tusschen de langzame stichting der gemeente door geregeld voortdurende predicatie.

Dan toch wordt het doel veel breeder, krijgt meer omvang, en komt niet elke predicatie op zichzelf te staan, doch wordt de doorloopende predicatie één geheel. De stichting en opbouwing der Gemeente wordt dan een werk, dat zich over meerdere jaren uitstrekt. De prediking houdt dan op aphoristisch te zijn. De ééne predicatie moet dan aan de andere aansluiten, en al de predicatiën van een geheel jaar moeten dan in een bepaalde orde en naar zekeren vasten regel saâm één geheel vormen, waarvan elke predicatie één deel is.

Niet, dat spreekt wel vanzelf, alsof niet elke predicatie in zichzelve een afgesloten geheel zou moeten zijn, maar in dien zin, dat men weet bezig te zijn aan een *bouwen* en *stichten*, en alzoo een geregelde orde volgt bij het leggen van steen op steen.

Reeds dit nu is een uiterst gewichtig punt.

Niet zelden verneemt men de klacht, dat een Dienaar zoo telkens hetzelfde zegt, zich zoo gedurig herhaalt, en dat hij, na eenige jaren in eenzelfde gemeente te hebben gestaan, zoo goed als uitgepreekt is. Soms merkt men dan ook, dat bij zulk een prediker allengs het verlangen opkomt, om een andere Gemeente te krijgen, en dat de Gemeente zich gelukkig zou achten, als ze eens van predikant verwisselde. En dat niet, omdat men het saâm niet vinden kon, of omdat men het oneens was. Integendeel, het kan zijn, dat men over en weer zelfs zeer met elkaâr was ingenomen, maar men voelt dat men in een stadium gekomen is, dat men niet verder kan. De predikant is uitgeput, en er komt slechts repetitie. De bouw vordert niet meer.

Hierin steekt nu zeer zeker vaak kitteloorigheid en gemis aan ernst. Wie nieuwigheden bejagen wil, moet ze niet onder de predicatie zoeken. Daar is ze niet voor. En wie de Psalmen of de Brieven leest, kan ook wel zeggen, dat hierin telkens en telkens weer hetzelfde voorkomt. En dat is ook zoo, want het Evangelie der zaligheid blijft steeds en onveranderlijk hetzelfde, en de grondgedachte van dat Evangelie moet rusteloos in het midden der Gemeente in naam van den ontfermenden God verkondigd worden.

Maar geheel uit de lucht gegrepen is de klacht toch evenmin. Het is waar, dat meer dan één Dienaar des Woords, door in elke predicatie te veel te willen geven, zich genoodzaakt ziet te veel in algemeenheden te blijven, en daardoor ten slotte alles gezegd heeft, wat hij te zeggen had, en nu niets anders kan doen, dan opnieuw beginnen. Eertijds kwam het wel voor, dat men zelfs oude predicatiën opnieuw ging houden, of dezelfde predicatie nog eens hield met een anderen tekst en een ander begin.

Nu is dit prediken over het middenpunt van de Heilswaarheid op zichzelf zeer verleidelijk. Het is het gewichtigste stuk. Het wordt het lichtst begrepen. De stof er voor ligt vanzelf gereed. Men gevoelt er zich in thuis. Het leent zich tot de meest aangrijpende taal. En stellig zou het verkeerd zijn, predicatiën van dien aard te willen uitsluiten. De gemeente heeft er gedurig weer behoefte aan, dat het geheel overzien worde, en dat de deelen der waarheid tot eenheid worden samengevat.

Maar al is dit zoo, te ontkennen valt toch niet, dat men dit centrale niet wel anders dan in algemeene termen kan bespreken, en dat die algemeene termen weinig variatie toelaten, anders dan in beeld en vergelijkingen. Men kan uit het algemeene niet te veel in het bijzondere schieten, of men raakt den draad kwijt van zijn betoog. En dit nu is oorzaak, dat een predicatie, die te gedurig in dat algemeene zweeft, arm blijft. Ze kan zich niet verrijken, niet vernieuwen, niet verfrisschen, tenzij de prediker over ongemeen talent beschikt, en in staat is een werkelijk kunstwerk van welsprekendheid te leveren. Doch natuurlijk, mannen met zoo ongemeen talent begaafd, zijn onder alle standen en rangen en in alle levensbetrekkingen niet dan uiterst schaarsch.

Het is er meê als wanneer men over den sterrenhemel spreekt, als één machtig verschijnsel. Dan is het onderwerp schijnbaar veel grootscher, als dat ge afzonderlijk spreekt over zon en maan en planeten en kometen; maar toch voelt ieder die het doen moet, dat de stof om over de zon of over de maan apart te spreken, veel rijker is.

Hoe meer men bij het spreken zijn onderwerp beperkt, hoe meer men te zeggen heeft en in hoeveel meer bijzonderheden men kan afdalen. Over een vrouw is meer te zeggen dan over een mensch, over een maagd meer dan over een vrouw in het algemeen, over een dienstmeisje meer dan over de maagd zonder nadere bepaling. En zoo gaat het bij alle onderwerpen door, dat de rijkdom van de stof in omgekeerde reden staat tot de breedte van het onderwerp; een wet waaraan ook de prediking zich niet onttrekken kan.

Vraagt een prediker, wat moet het doel van mijn prediking gedurende heel mijn dienst toch zijn, dan is ook op die vraag niet anders dan een zeer algemeen antwoord mogelijk. Zegt hij daarentegen, wat zal het doel van mijn predikwerk dit jaar, in deze bepaalde gemeente wezen, dan komt er in dat doel veel meer perspectief. Dan gaat hij zich afvragen: Welke soort van predicatie in die bepaalde gemeente het meest aan de behoefte zal beantwoorden, en voorts, hoe hij het moet aanleggen om door gestadige overtuiging en door telkens opnieuw gewekten indruk, juist datgene in de Gemeente in te brengen, wat hij acht dat ze het meest noodig heeft.

De ééne Gemeente verschilt van de andere. In dezelfde Gemeente kunnen onderscheidene kringen bestaan, die ieder een afzonderlijke bewerking noodig hebben. De behoefte bij ouden en jongen zal in den regel uiteenloopen. Zij die tot bekeering kwamen, vereischen een andere bewerking dan de anderen, die hun heil in Christus nog niet vonden. Er zullen er zijn, die neigen naar het Intellectualisme, en wier hart geraakt en verwarmd moet worden. Er zullen er zijn, die in Mysticisme verdoolden en wier geestelijk inzicht behoefte heeft aan verheldering. Anderen weer zullen te uitwendig in Practicisme verloopen. Er zullen er zijn, bij wie te vreezen staat dat ze hypocrieten in Jezus kerk zijn, en anderen die voortleven in stille zonde. Kortom, zoo verschillend als de starren aan den hemel, en de bloemen in het veld zijn, zoo verschillend is de samenstelling van iedere Gemeente, en weer van de ééne Gemeente vergeleken bij de andere.

Heeft nu een prediker van lieverlede zijn Gemeente leeren kennen, doorziet hij het standpunt waarop ze staat, de geestelijke ligging waarin ze rust, en de verschillende geestelijke stroomingen, die door haar heengaan, dan zal die diagnose hem de wetenschap brengen van de medicatie, die het best dienst zal doen.

Doch dan spreekt ook wel vanzelf, dat hij niet in ééne predicatie dat alles tot zijn recht kan doen komen, maar dat hij zich een weg, een baan, een pad zal moeten voorteekenen, waarlangs zijn predicatie een jaar en langer zich zal hebben voort te bewegen, om van lieverlede dat alles toe te lichten, en dat alles te leiden.

Daarbij zal hij zich niet inbeelden, dat als hij maar eens in een predicatie dit of dat gezegd heeft, het doel nu ook bereikt is. Integendeel zal hij verstaan, dat een overtuiging eerst van lieverlede te wekken is, en dat men eenzelfde iets op allerlei wijze en onder allerlei vormen moet aandringen, zal het ten slotte in het bewustzijn en in het hart der Gemeente ingaan.

Hierdoor nu zal er orde in de predicatie komen. Niet nu eens een predicatie over dit, en dan over dat, en een volgend maal weer over iets anders. Maar zoo, dat er een voortgaand werk in uitkomt, dat de predicatie van heden rust op die van een vorig maal, en die van een volgend maal op die van heden; zoodat men reeds weken vooruit zijn taak overziet en in groote trekken voor een jaar lang weet, wat men zal te doen hebben.

Dat zal zich dan richten op verrijking en verheldering van kennis, op bestraffing en tegengaan van zonde, op inprenting van heiligen ernst, op het voeden en verwarmen van het gemeenschapsleven met het Eeuwige Wezen, op vertroosting bij lijden en smart, op de rechte beschouwing van ons lot, en bovenal op de gestadige verrijking van ons zieleleven, door toenemend geloof en toenemende genade, met de vrucht van het Werk van Christus.

Werkt men dit nu verder uit, en brengt men dit rijke program in verband met de speciale toestanden in zijn bepaalde gemeente, met den daarin heerschenden geest en met de algemeene levensverhoudingen, en evenzoo met den verschillenden stand van geloovigen en nog niet geloovigen, van de rijken en armen in kennis, van de gelukkigen en ellendigen in de wereld, van de ernstigen en speelzieken, en zoo veel meer; doet men daarbij voorts zoowel de Wet als het Evangelie tot zijn recht komen; en brengt men dit in contact zoowel met de Gemeene gratie als met de Particuliere genade: — dan wordt op het laatst het onderscheidenlijk prediken naar aller stand en toestand en behoefte, zoo schier eindeloos geschakeerd, dat men, wel verre van ooit verlegen te zitten wat men zeggen zal, veeleer steeds te worstelen heeft met de overstelpende volheid van stof, die u dreigt te overweldigen.

En dan natuurlijk begint de keuze van den tekst in een geheel ander licht te treden. Dan vraagt men niet meer, wat tekst het rijkst klinkt, noch met welken tekst men het best gereed zal komen, maar dan heeft men voor een geheele reeks van weken telkens een bepaald doel, en weet telkens vooruit, wat in deze paedagogische orde het woord en de ordinantie Gods is, die men aan de gemeente brengen zal. En voor wie dat weet, en in de Heilige Schrift thuis is, kost het dan natuurlijk weinig moeite, om in die Heilige Schrift de plaatsen bijeen te zoeken, die juist die stoffe het duidelijkst aangeven, en uit die onderscheiden plaatsen zoekt men dan die ééne uit, die voor het bepaalde geval, in die bepaalde gemeente, het doeltreffendst zal zijn. En zoo zal men dan eenzelfde gedachte uit Gods Woord, de ééne maal tot de gemeente brengen met een stuk heilige geschiedenis, een volgend maal uit een onderwijzend profetisch gedeelte, en weer een ander maal door op den Christus in één zijner daden of woorden te wijzen, en nog een ander maal door ze tot de gemeente te brengen in een stellige en stellende uitspraak der Schrift.

Zoo blijft inval en geval uitgesloten. Er is niet een rijgen van koralen, maar een zich ontwikkelende orde. Men bouwt werkelijk van week tot week naar een weldoordacht plan voort. Men repeteert niet, maar is telkens nieuw. Men komt vooruit en verder. En telkens heeft men met elke predicatie een bepaald doel. Men weet wat men bij de gemeente bereiken wil, en de gemeente merkt al spoedig dat ze gevoed en verder geleid wordt, en haar belangstelling neemt toe.

Roman-literatuur.

VI.

Zoo werd dan de *Roman*, gelijk wij die kennen, geboren uit het in proza overbrengen van de ridderverhalen, die vroeger op rijm en maat in de ridderkasteelen gezongen en op de markt voor het volk door zangers verhaald waren.

Doel van de zoo opkomende *Roman* was dan ook schier uitsluitend om te boeien, om bezig te houden, om door het pikante genot bij het lezen te geven. De Epische trek was te loor gegaan. De hooge bedoeling om den geest der kluderen naar den geest der vaderen terug te roepen, en een hoog-ideale, heroïsche stemming aan te kweeken, kwam nauwlijks meer in aanmerking. Het liep tegen den tijd, dat de middeneeuwen wegstierven, en in de periode der reformatie de steden en de burgerij aan het woord kwamen. Men gevoelde dat de ridderperiode had afgedaan, en een nieuw leven zich ontsloot, maar bleef ook in dat nieuwe leven, dat meer burgerlijk, en daardoor meer gelijkvloersch was, behoefte gevoelen aan iets pikants, iets exceptioneels, iets van andere orde, en kon nu de overtuiging niet van zich zetten, dat in de oude ridderwereld juist dat avontuurlijke school, dat kon vermaken en boeien.

Van daar dat de proza-roman in haar eerste opkomen, zich bijna uitsluitend met het ridderleven bezig hield. De gewone burger, die dat wonderlijke ridderleven niet van nabij kende, vond het interessant, wilde er meer van weten, en las daarom gaarne een boek, dat hem in die zonderlinge wereld een kijkje gunde; en ook de ridderwereld zelve vond het interessant, haar eigen leven op zoo avontuurlijke wijze te zien voorgesteld.

Maar natuurlijk, het verflauwde ridderleven, gelijk het toen nog bestond, bood dat interessante niet meer aan. Het was een ondergaand leven, dat nabloeide. Om dus de ridderroman interessant te maken, liet men aan de fantasie almeer vrij spel. Eerst gaf men nog wezenlijke traditie, en verhaalde nog in proza, wat eens uit de werkelijke traditie bezongen was. Maar al spoedig verloor het volk den smaak voor wat eens dat ridderleven waarlijk groot maakte. De traditie verloor haar bekoring. En zoo kwam de schrijver er toe, om almeer zulke verhalen te verzinnen, op te smukken met veel wonderlijks, en het avontuurlijke op de spits te drijven. En eenmaal daar aan toegekomen, kon het niet wel anders, of van de machtige motieven die eens in de religie, de eer, en de liefde, de ridderpoesie bezield hadden, drong zich *de liefde* almeer op den voorgrond.

Het dwepen met de *vrouw* klonk uit de middeneeuwen tot lang na de Hervorming na. En ook, waar de man der nieuwe periode een andere opvatting van eer had, en de religie haar eenheid verloor, was en bleef het *de liefde*, die de schakel vormde tusschen de ridderwereld en de burgerij der steden.

Zoo werd ongemerkt de proza-roman al spoedig *liefdesroman*, en zocht ze haar kracht in allerlei overspannen, avontuurlijke en opgesmukte verhalen van liefdeswederwaardigheden, die de eene maal meer tragisch, de andere maal meer komisch geschreven werden. Onder deze soort van romans nam vooral de *Amadis van Gallië* van den Portugeeschen schrijver Vasco de Lobeira, langen tijd de eereplaats in, en werd in allerlei vertaling in alle landen gelezen en herlezen. Ze streek dan ook eerst de vlag voor Cervantes (1605) in zijn *Don Quichote*, en ten deele voor Rabelais.

Het eigenaardige toch van deze oudere Romans, in tegenstelling met de meer moderne, was, dat ze zoo langen tijd stand hielden. Thans is nauwelijks de ééne Roman een zestal jaren van algemeene bekendheid geweest, of ze wordt reeds door een nieuwe Roman verdrongen, en er zijn slechts zeer enkele van onze beste Romans, die een halve eeuw overleven. Destijds daarentegen was een boeiende Roman een evenement. Zulk een Roman behield nog min of meer het karakter van de vroegere ridderpoesie, dat ze *vaste* literatuur was geworden, dat ieder er kennis van nam, en dat ze een deel vormde van den inhoud van het algemeen bewustzijn. De personen die in zulk een Roman speelden, begonnen te leven. Men citeerde ze, en sprak over hen alsof ze waarlijk bestaan hadden. Men behoefde hun namen slechts te noemen, en aan episodes uit hun leven te herinneren, om terstond in de heugenis van hem met wien men sprak, hun beeld op te roepen. Niet